

ЄВГЕН КУПЧИНСЬКИЙ

Оксана Гнатишин

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ВІДОМОГО ЦИТРИСТА, КОМПОЗИТОРА, ГРОМАДСЬКО-КУЛЬТУРНОГО ДІЯЧА ЄВГЕНА КУПЧИНСЬКОГО

Львівська національна музична академія ім. М. Лисенка

На тлі широкої панорами культурного життя галицької вітки українського народу висвітлено становлення і розвиток особистості Є. Купчинського.

Євген Купчинський народився 19 червня 1867 р. в с. Оглядів Радохівського р-ну на Львівщині в родині греко-католицького священника, просвітнього діяча Івана Купчинського (1839-1890) та Олени з Авдиковських (1844-1906). Давній священничий рід, з якого походив Є. Купчинський, немало прислужився перед українством, ставши місцем формування кількох поколінь національної інтелігенції.

Культурні традиції галицького духовенства склалися ще на початку XIX ст. Незважаючи на загалом не дуже високий рівень освіченості переважної більшості представників цього прошарку населення, ця верства через своє незалежне соціальне становище могла мати зв'язки з культурними досягненнями Заходу та пробувати пристосовувати їх на рідному ґрунті. Поступово до примноження цих зусиль долучалася щораз численніша світська інтелігенція, що в подальшому стало вагомим чинником у активізації культурного життя західноукраїнських земель. Так, дід Євгена по матері, Іван Авдиковський (1839-1890), спочатку священник-адміністратор с. Кути, пізніше – парох с. Оглядова і намісник Холоївського деканату, був двоюрідним братом Маркіяна Шашкевича. Разом із дружиною, Юлією з Чесницьких (бабцею Євгена), він у 1837 р. дав Маркіяну Шашкевичу 20 голландських дукатів «посагових» збережень на витрати, пов'язані з виходом у світ «Русалки Дністрової»¹.

¹ Про це: Головацький Я. Пережитое и перестражданное // Письменники Західної України 30–50-х років XIX ст. – К., 1965. – С. 265. За іншою інформацією ця сума становила 15 дукатів. Див.: «Русалка Дністрова»: Документи і матеріали // АН УРСР, Інститут суспільних наук та ін. / Упор. Ф. І.

Очевидно, що родинний дух, атмосфера родинних відносин мали неабиякий вплив на формування особистості Є. Купчинського. Шляхетність його натури, культура поведінки, повага до оточуючих, патріотизм ґрунтувалися на спадкоємності, традиціях старовинного роду, які до того ж значною мірою визначили життєву дорогу майбутнього активного сподвижника національної культури.

Батько Євгена Купчинського був людиною освіченою, а тому сам дбав про освіту своїх парохіян, «організовував збір коштів і вів будівництво школи в с. Убинє, постійно оновлював церкви, в яких працював, скуповував нові ризи, різні церковні речі та книжки»¹. Батьки Івана, Павло та Пелагія Куць (або Клап), були селянами і походили із сіл відповідно Купче та Оглядова. Подружжя мало семеро дітей. П'ятеро з них померло в дитячому віці. Стільки ж дітей було і в подружжя Івана та Олени Авдиковської: Михайло, Євген, Павлина, Софія, Олена, Марія і Тадей. Зростання у багатодітній родині, її селянське коріння не могли не позначитись на цілеспрямованості характеру Євгена, його почутті відповідальності перед оточуючими, природній товариськості, відданості народним справам.

Старший брат, Михайло (1865-1899), навчався на медичному факультеті Краківського університету. Наймолодший, Тадей (1879-1938), найближчий до Євгена за сферою діяльності, – хоровий диригент, гармонізатор народних пісень, згодом режисер і актор аматорської театральної трупи «Український людський театр», батько співачки Ірини та скрипачки Марти².

У батьковому домі завжди у великій пошані були народна пісня й музика. Тут, у рідному селі, серед мальовничої природи, пісень та звичаїв, любов до яких проніс крізь усе життя, пройшли дитячі роки майбутнього композитора. Саме від батька, музиканта-аматора ще з часів навчання у Духовній семінарії, отримав малий Євген основи музичних знань.

Стеблій та ін. – К.: Наук. думка, 1989. – С. 507. Також: Антонович О. Уривок щоденника цитриста та композитора Євгена Купчинського з 1888-1889 років // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Том 232: Праці Музикознавчої комісії / Ред. О. Купчинський, Ю. Ясиновський. – Львів, 1996. – С. 280.

¹ Антонович О. Уривок щоденника цитриста та композитора Євгена Купчинського з 1888-1889 років // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Том 232: Праці Музикознавчої комісії / Ред. О. Купчинський, Ю. Ясиновський. – Львів, 1996. – С. 282.

² Смерть Тадея була великою втратою для Євгена, який пережив брата лише на три місяці.

Початкову освіту Є. Купчинський здобув у Золочівській школі, після закінчення якої вступає на навчання до руської академічної гімназії у Львові. Тут, у гімназії, освітою і вихованням учнів займалися найкращі професори на чолі з директором о. Василем Ільницьким – педагоги, «які зробили би честь і найкрасшій школі»¹. У кожного з них «можна було багато навчитися не лише зі шкільних предметів, але й того, що було потрібне для суспільної діяльності»². Серед них класичний філолог, письменник і журналіст, один із засновників товариства «Просвіта» та газети «Діло», дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, пізніше посол до австрійського парламенту, член Української Національної Ради Юліан Романчук, педагог, журналіст і композитор, автор підручників, поезій і оповідань, пізніше засновник і перший директор Вищого музичного інституту ім. Лисенка у Львові Анатоль Вахнянин, педагог і публіцист, редактор «Зорі» Олександр Борковський, письменник, політичний діяч, організатор театру «Руська бесіда» Григорій Цеглинський та ін.

На час приїзду до Львова Євгена Купчинського тут активно діяло Галицьке музичне товариство, працював оперний театр, відбувались концерти видатних гастролерів, зокрема Ф. Ліста, А. Рубінштейна, Г. Венявського, Й. Брамса, Г. Малера. Однак українська музика на шляху становлення справжнього професіоналізму лише готувалась зробити перші неспівливі кроки.

Найактивнішою в усіх культурних починаннях була гімназійна та студентська молодь. Із 60-х років кращі її представники організовували самоосвітні гуртки, метою яких було глибше, повніше вивчення рідної мови, літератури, історії.

Такий таємний (так було цікавіше!) гурток був створений в руській академічній гімназії. За два роки він вже нараховував 58 членів³, які читали доповіді на історичні теми (К. Студинський, І. Кохановський, Ос. Партицький), про мову і літературу, зокрема про творчість Котляревського, Шевченка, Шашкевича, Гулака-Артемовського, причини розквіту руської літератури в XVI і XVII ст., про сліди української мови в давніх пам'ятках тощо. Дуже скоро

¹ Маковой Ос. Історія одної студентської громади. – Львів: Накл. автора, 1912. – С. 5.

² Там же. – С. 28.

³ Маковой О. Історія одної студентської громади. – Львів: Накл. автора, 1912. – С. 11.

чисельність гуртка зросла до 77 членів. Як згадує Осип Маковей, «члени кружка перейшли цілий курс історії свого народу і літератури» і хоч «нічого оригінального не чули», відтак «і те вже не було без хісна»¹. Гуртківці збирали спільну бібліотеку, читали власні твори, писали рецензії на театральні вистави. І хоч як старались зберегти свої зустрічі в таємниці, все ж не змогли до кінця приховати своєї діяльності. Незважаючи на те що в складних і неоднозначних умовах австро-угорського панування будь-які прояви українськості викликали неоднозначну реакцію, професори гімназії не тільки «не вважали сего чимсь злим і мовчали»², а й «не спиняли думок і праці»³ учнів. «Ми були романтиками, як і ті професори, що нас учили...»⁴. Романтизму і національно-патріотичних поривів гімназистів не змогли зупинити ті «чудесні часи, коли не один з нас мусів жити за кілька зр. цілий місяць»⁵.

Одним з обов'язкових предметів у тодішніх гімназіях був спів. Але більше ніж виконання запланованих церковних та офіційних пісень, молодь приваблювало музикування поза стінами гімназії, в самоосвітньому гуртку. Спочатку молоді люди співали чотириголосні гармонізації народних пісень, далі нескладні твори галицьких композиторів М. Вербицького, І. Лаврівського, В. Матюка. Згодом «цілком по формі» учні «дали кілька концертів самі для себе потайки, в честь Шевченка, Котляревського, М. Шашкевича, Володимира Барвінського»⁶.

У 1885 р. учнем сьомого класу гімназії стає Остап Нижанківський. Та ще задовго до цього він, познайомившись з деякими учнями, став бувати на сходинах учнівського гуртка, давав поради щодо виконання деяких пісень, «приносив нові твори, що їх сам розписував на голоси»⁷. Тому, здобувши славу доброго «музики», він очолив учнівський хор. «Любов і пошана, з якою Нижанківський ставився до мистецтва, передавались учасникам гуртка. Під [його] впливом вони почали ставитись до музики і занять в хорі дуже

¹ Там же. – С. 14.

² Там же. – С. 16.

³ Там же. – С. 27.

⁴ Там же. – С. 26.

⁵ Там же. – С. 27.

⁶ Маковей О. – С. 12.

⁷ Колодій Я. Остап Нижанківський. – Львів: Логос, 1993. – С. 20.

серйозно. Кожний з них вивчив ноти, щоб співати без помилок»¹. До кінця 1884-1885 навчального року співацький гурток «Академічного кружка» (а саме так назвали себе його учасники) виконував близько 20-ти творів.

Є. Купчинський бере активну участь у гімназійному колективі як співак-бас (у складі хору й квартету). До того ж «вправляється у грі на цитрі», акомпанує, а пізніше і сам виконує нескладні твори зарубіжних, українських композиторів, власні композиції, обробки народних пісень. Поступово виступи з цитрою в родинному колі переростають у більш відкриті форми любительських концертів, якими є виступи гімназійного хору, а тому виникає потреба в учителях музики. Для удосконалення майстерності Євген Купчинський бере уроки у Вітольда Зарицького та Феліції Капітанової. У 1884 р. відбувся один із перших концертів початківця у читальні села Романова. На «невиданому» інструменті – цитрі – він виконав перші свої твори.

Між Є. Купчинським та О. Нижанківським зав'язались дружні приятельські стосунки. Під керівництвом старшого на 5 років товариша Євген вивчає теорію і гармонію музики, пробує свої сили в композиції. На жаль, якої б то не було іншої систематичної музичної науки юнак не здобув, до того ж можемо лише здогадуватись про «суть і вартість» отриманої.

Захоплення хоровим співом набуло серед гімназійної молоді такого розмаху й ентузіазму, що «учні співали на репетиціях після навчання, співали й на перервах між уроками, часто вже після дзвінка»², а педагоги залюбки прислуховувались до гармонійної цілісності звучань молодих голосів Богдана Курп'яка (тенор), Петра Береста і Володимира Лева (баритони), Антона Крушельницького, Івана Бачинського, Є. Купчинського (баси). Тодішній педагог літератури Анатоль Вахнянин, що й сам був композитором, не тільки постійно заохочував учасників гуртка, а й сам іноді з охотою виступав у ролі диригента. «На фоні виступів всіляких принагідних хорів, хор Нижанківського виділявся мистецьким виконанням творів»³.

Популярність колективу швидко зростала. «Вже до 1885 року хор співав біля шістдесяти пісень»⁴. Цим «скористалось» правління

¹ Колодій. – С. 20.

² Колодій. – С. 22.

³ Колодій. – С. 23.

⁴ Колодій. – С. 21-22.

ремісничого товариства «Зоря», яке «для розбудження життя між мало тоді свідомим міщанським елементом», а також (а можливо і перш за все) для зацікавлення роботою самого товариства запросило хор О. Нижанківського до виступу у музично-декламаційному вечорі з танцями, що відбувся 28 вересня 1885 р. Учень академічної гімназії Є. Купчинський «артистично», «прецезійно» виконав на «вечерницях» «Зорі» композицію Слованова «Наддністрянський край».

У стосунках гімназійного хору та «Зорі» цей концерт не був останнім. Тодішня преса повідомляє про подібні вечори у грудні 1885 та березні 1886, коли молодий виконавець «чарував зібраних грою на цитрі твору Васильєва «Пупурі із руських пісень»¹, грав «як звичайно артистично» «Думку» Завадського»². Тоді ж «молоді грачі» Є. Купчинський і Бачинський так виконують «Думку-шумку» Завадського, що «в салі стало тихо, хоч мак сій; кожне ухо ловило мелодійні звуки того ніжного інструменту, що ним є цитра»³. Тогочасна критика по-різному оцінює «ці великі для удержання при українстві львівських міщан і ремісників хвилини»⁴. Українські видання, зокрема «Діло», відзначають «найбільшу, бо національну» заслугу хору О. Нижанківського, схвально відгукується про виступи молодого Євгена Купчинського. Водночас русофільське «Слово», загалом критично відгукнувшись на виступи хору, справедливо вбачаючи в них «закріплення українства» серед ремісників та міщан, «похвалило» лише солістів Прокоповича та Купчинського. Про останнього товариство, за висловом самого Купчинського – «кацапів з об[ществ]а Качковського»⁵, не забуло й пізніше, у 1889-му. На один із своїх музично-декламаційних вечорів вони запросили і Євгена Купчинського «щоб грати в Калуші разом з Бачинським»⁶. Не відомо, чи

¹ Студинський К. Остап Нижанківський у моїх спогадах. VI. // Наша культура. – Львів, 1937. – Кн. 8-9 (28-29). – С. 335.

² Там само. – С. 337.

³ Студинський К. Остап Нижанківський у моїх спогадах. VII. // Наша культура. – Львів, 1937. – Кн. 11 (31). – С. 434–439.

⁴ Студинський К. Остап Нижанківський у моїх спогадах. VI. // Наша культура. – Львів, 1937. – Кн. 8–9 (28–29). – С. 340.

⁵ Антонович О. Уривок щоденника цитриста та композитора Євгена Купчинського з 1888–1889 років // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Том 232: Праці Музикознавчої комісії / Ред. О. Купчинський, Ю. Ясиновський. – Львів, 1996. – С. 277.

⁶ Там само.

відбувся згаданий концерт, однак можна припустити, що вирішальним моментом у згоді на участь у ньому 5 (17) вересня 1889 р. міг стати факт попередньо оголошеного на ньому виконання творів В. Матюка, С. Воробкевича, Д. Бортнянського, зарубіжних композиторів¹. До того ж графік інших концертів за участю цитриста це допускав.

Успішні виступи хору О. Нижанківського на вечорах товариства «Зоря» надихнуло учасників спробувати свої сили й на концертах за межами Львова. Окремі з них не тільки надовго запам'ятались громадськості, а й відіграли особливу роль у культурному житті українців. Одним із перших таких концертів був виступ у Перемишлі того ж 1886 р. Газета «Діло» про це писала: «Мандрівники своєю піснею внесли до Перемишля подих українського відродження. Тут не чути було рідної мови, панував лише польський і німецький правопис. Зацікавлено тягнулася до українського життя перемиська околиця. Цілими родинами прибули селяни на концерти, пізнаючи ідеали прогресивної молоді»².

Починаючи з 1868 р., коли галичани вперше на Шевченківських урочистостях почули «Заповіт» на музику М. Лисенка, твори майбутнього класика української музики поступово входять до репертуару галицьких хорів. Гімназійний колектив з величезним натхненням співав твори наддніпрянського композитора, у яких чарували «новизна й оригінальність... Лисенкова гармонізація... І самі ж розкішні придніпрянські мелодії з багато ширшим діапазоном, ніж у наших галицьких піснях, а при тому нам близькі й рідні»³. Остап Нижанківський не тільки сам захоплювався композиціями Лисенка, а й був палким їх популяризатором у Галичині. Майже усі наступні концертні виступи хору включали твори композитора, завдяки чому вони стали відомими навіть у найвіддаленіших галицьких селах, увійшли до репертуару сільських хорів. «Трудні для виконання самодіяльними хорами, вони змушували до інтенсивної праці на ниві співацького і хорового мистецтва, заохочували до поважного музикування і таким чином сприяли піднесенню музичної культури

¹ Антонович О. Уривок щоденника цитриста та композитора Євгена Купчинського з 1888-1889 років // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Том 232: Праці Музикознавчої комісії / Ред. О. Купчинський, Ю. Ясиновський. – Львів, 1996. – С. 284.

² Діло. – 1886. – № 80. – 3 серп.

³ Колесса Ф. Спогади про Миколу Лисенка // Колесса Ф. Музикознавчі праці. – К.: Наук. думка, 1970. – С. 510.

західних земель України»¹. Зважаючи на таку зростаючу популярність музики Лисенка Купчинський створює «Дивертисмент з опери «Наталка Полтавка» для цитри. Композиція часто звучала в концертах і завжди викликала ентузіазм у слухачів.

Учасники гімназійного хору брали участь у зібраннях студентського товариства «Академічне Братство». Це послужило підставою авторам газетних публікацій твердити про «зміну назви хору молоді на хор «Академічного Братства». Насправді, як згадував К. Студинський, «з причин нагінки, поведеної русофільською пресою на академічну гімназію, змінено тільки назву хору молоді на хор «Академічного Братства»². До того ж для виконання певних творів цей колектив зміцнювався силами учнів академічної гімназії. На окремі виступи запрошувався і Є. Купчинський, а пізніше навіть був обраний до Виділу товариства поряд з Титом Романчуком, Йос. Дрималиком та ін.

Для розвитку хорового мистецтва в Галичині хор гімназійної молоді мав велике значення. Він не тільки об'єднував свідому молодь, палко закохану у народну пісню, а й ніс своє гостре відчуття українства у ширші кола громадянства, підносячи патріотичний дух галичан. Своєю активною діяльністю він готував ґрунт для виникнення постійної музичної організації «Львівський Боян».

У тодішніх економічних і політичних умовах Галичини професія музиканта не могла забезпечити гідного існування у майбутньому. До того ж сімейна традиція священничого служіння громаді зобов'язувала залишити мрії про здобуття музичного фаху. Тому Є. Купчинський у березні 1887 р. вступає на навчання до греко-католицької духовної семінарії, а в жовтні того ж року був переведений на другий рік навчання.

Без перебільшення можна твердити, що духовна семінарія протягом багатьох років визначала життя галицької вітки українського народу. З початку XIX ст. не було майже ні одної ділянки буття, у якій тою чи іншою мірою не брали б активної участі вихованці Львівської духовної семінарії. У її стінах набували знань і збагачувались духовно такі особистості, як М. Шашкевич, М. Могилянський, М. Устиянович, М. Гарасевич, А. Петрушевич, О. Огоновський, Г. Шашкевич, М. Копко, М. Вербицький, В. Матюк та ін.

¹ Колодій. – С. 21-22.

² Студинський К. Остап Нижанківський у моїх спогадах. VI. //Наша культура. – Львів, 1937. – Кн. 8-9 (28-29). – С. 339.

Вступ до цього закладу не складав для Є. Купчинського особливих труднощів. І не тільки тому, що це не вимагало фінансових витрат. В стінах семінарії всіляко підтримувався й стимулювався хоровий спів. У правилах прийому до семінарії йшлося: «Знаючі нотний спів будуть мати першенство в прийняттю при інших рівних умовах, але за те будуть зобов'язані вправлятися і на даліше в нотному співі і брати участь у тому співі безумовно на кожний зазив ректора»¹. За таких умов знання музичної грамоти і хорового співу, до того ж доволі майстерне на той час володіння грою на цитрі не лише допомогло кандидату при вступі, а й великою мірою сприяло його загальній opinii під час навчання. Не міг не враховуватись і факт членства Є. Купчинського у президії «Академічного Братства» ще за рік до його приходу в стіни семінарії.

На час приходу в Духовну семінарію Є. Купчинського тут пробували утвердитись русофільські настрої. Цим відзначалися значна частина духовенства і питомців, які походили переважно зі священничих родин. Їх наповняли певні сподівання, що, можливо, Росія допоможе втриматись від польського наступу, який чимраз дошкульніше торкався українців.

Тим часом патріотичний дух і любов до свого народу росли у семінаристів з кожною хвилиною. «...На всіх полях видно з русинів якийсь приплив сили, відваги, охоти до праці», – писав І. Франко².

Часи ректорства о. Олександра Бачинського³ – цікава сторінка в житті Духовної семінарії. «Передовсім він був великим ученим-біблістом, добрим організатором, і завдяки його старанням австрійський уряд збудував у 1887 р. новий будинок семінарії»⁴. Години викладання змінювались складанням іспитів. На відміну від усталеної думки про аскетичні умови життя питомців цього закладу,

¹ Сов'як Р. Остап Нижанківський: Нарис про життя і творчість. – Дрогобич, 1994. – С. 33.

² Франко І. З останніх десятиліть XIX в. // Франко І. Збір. тв.: У 50-ти т. – К., 1984. – Т. 41. – С. 493.

³ Олександр Бачинський (1844-1933) – крилошанин і ген. вікарій української католицької митрополічної капітули, церковний письменник, перекладач Старого і Нового Завіту, ред. «Богословської Бібліотеки». Автор праць: «Богословіє догматичне», «Богословіє моральне», «Новий Заповіт» та ін. Член ради міста Львова.

⁴ Ленчик В. Духовна семінарія і богословська академія у Львові // Літературознавчі та історичні студії: Матеріали конференцій. – Львів: НТШ, 2002. – С. 228.

перебування у ньому семінариста було наповнене різними подіями. «...Тут, на вулиці Коперника, 36, процвітало молоде життя, поступово формуючись під проводом досвідчених духівників на зрілих чоловіків, які мали перейняти провід по парохіях не тільки як душпастирі, але й як громадські діячі, і то майже в кожній ділянці суспільного життя»¹. Атмосфера перебування юнака в Духовній семінарії добре передана в нещодавно опублікованому уривку з його щоденника². Епізоди, про які йдеться у ньому, свідчать, що студенти «жили не лише семінарським світом». Їх життя було невіддільним від життя міста. З дозволу (а частіше й без нього) Купчинський з товаришами відвідує концерти, театри, кав'ярні, інші людні місця. Разом з Антоном Крушельницьким (рідним братом Соломії та Ганни Крушельницьких), Левом Павенським (пізніше адвокатом у Львові), Іваном Бачинським, Йосипом Дрималиком, В. Садовським, Йос. Партицьким, К. Студинським, П. Шанковським, Карлом Штолем та ін. семінаристами Є. Купчинський винаходив щоразу інші шляхи та способи виходу зі стін закладу. Щоправда, не завжди такі витівки залишались непоміченими. Так, самочинне, без дозволу ректора Духовної семінарії, відлучення у вечірню пору з будинку, де мешкав з питомцями, на концерт угорських музикантів, які приїхали на гастролі до Львова, – піаністки Маргарити Терффі і відомого на той час віолончеліста професора Краківської консерваторії Карла Новачека, – загрожувало навіть відрахуванням із семінарії. Ректор не бажав слухати розповідей про «замилування» Євгена музикою Баха, Райнеке, Бетовена, Генделя, Шуберта, Ліста, твори яких виконувались у концерті, до того ж окремі з них юнак тоді уже знав і навіть сам виконував на цитрі. Лише завдяки листові митрополита Сембратовича (давнього знайомого дідуся Івана) до ректора Бачинського жадібного до музичних вражень Євгена Купчинського було поновлено в числі питомців.

Однак не слід думати, що у вільний від навчання час життя львівської студентської молоді 80-х років мало переважно розважальний характер. За роки навчання Є. Купчинського у духовній семінарії культурне життя цього закладу оживилось і піднеслося на вищий

¹ Там же. – С. 239.

² Див.: Антонович О. Уривок щоденника цитриста та композитора Євгена Купчинського з 1888-1889 років // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Том 232: Праці Музикознавчої комісії / Ред. О. Купчинський, Ю. Ясиновський. – Львів, 1996.

рівень. «Осередком, який об'єднував передових студентів духовної семінарії, стала читальня. Вона була тим духовним вогнищем, звідки йшла національна свідомість, де скріплювалась любов до рідного народу»¹, народжувалось бажання працювати для народної справи. «При читальні почали працювати аматорські гуртки – театральний, літературний, науковий, а також хор, що час від часу влаштовував музично-декламаційні вечори, на які іноді потрапляла публіка з міста; згадки про деякі з них появились у щоденній пресі»². «В самім академічному товаристві, замість карт, бачимо тепер оживлений науковий рух; постають спеціальні кружки, читаються відчити, ведуться дискусії; давня байдужність та цинічна скептичність уступає місця серйозному поглядові на життя і завзяттю до праці», – писав І. Франко³. Можливо, саме тому в цьому середовищі пізніше зародяться і розвинуться міські товариства і організації, що вестимуть свій початок від «Академічного кружка», «Академічного Братства», «Народного дому».

У «оживленні» громадського життя немало роль відіграв хор питомців-співаків, репетиції якого Є. Купчинський починає відвідувати відразу з приходом до семінарії. Відтоді провідники хорового гуртка часто змінювались: спочатку його очолював питомець Михайло Сапрун, пізніше Ів. Іванців. З приходом до семінарії у 1888 р. вже відомого з успішних виступів у концертах диригента і композитора Остапа Нижанківського справу офіційного диригента доручено йому. Справа пожвавилась, і товариство навіть відважилось на участь у мандрівці Гуцульщиною, про яку пізніше, у 30-х роках згадував І. Крип'якевич. Концерти проходили у читальнях, повітових казино, та навіть просто в саду поштового урядовця у містечках Станіславові, Коломиї, Косові, Печеніжині, Яблунові, Кутах. Склад учасників налічував близько 40 чоловік, з них 28 – учасників хору. «Співацько-декламаторські вечери з відчитами» на певну тему включали виступи хору, окремих солістів, художнє читання поезій. Незмінним учасником усіх дійств був Є. Купчинський, який у цій подорожі виконував свої Друге і Третє попури з народних пісень, фантазію на тему пісні «Карі очі», до того ж на прохання слухачів, часто мешканців віддалених гірських сіл,

¹ Колодій. – С. 36.

² Там само. – С. 37.

³ Франко І. З останніх десятиліть XIX в. // Франко І. Збір. тв.: У 50-ти т. – К., 1984. – Т. 41. – С. 493.

розповідав про особливості будови цитри та спосіб звуковидобування на ній.

Вступ колишніх гімназистів до семінарії і прихід сюди О. Нижанківського став причиною перенесення і видавництва «Бібліотеки музикальної». Організоване учнями Руської академічної гімназії у Львові восени 1885 р., це перше спеціалізоване українське музичне видавництво на Західній Україні було створене учасниками хорового гуртка на чолі з О. Нижанківським для популяризації і розповсюдження творів українських композиторів. Сама ідея створення нотного видавництва була викликана недостатньою кількістю публікацій творів. Зростаючий попит надолужувався ручним переписуванням нот. Зважаючи на швидке зростання репертуару колективу (на 1885 р. – близько 60-ти творів), громіздка, кропітка і часто не цілком ретельна праця з переписування нот не могла задовольнити необхідних потреб. Тому саме з успішною діяльністю цього колективу пов'язують появу організованої форми нотовидавничої діяльності в Галичині. Для організації видавництва було створено комітет однодумців, до якого входили гімназисти К. Студинський, А. Крушельницький, Є. Купчинський та ін. Редактором видавництва був О. Нижанківський. «Він підбирав композиції до видання, сам переписував дуже старанно ноти до літографії і виготовляв віньети для титульного аркуша, дбаючи, щоби видання було чепурне, акуратне і естетично оформлене»¹. На долю інших членів комітету, в тому числі Є. Купчинського, випало турбуватись про забезпечення видавництва коштами, займатись організаційними питаннями. При видавництві було закладено нотну бібліотеку, якою теж завідував О. Нижанківський. Тут зберігались переважно хорові партитури творів, що входили до репертуару хорового гуртка, а також композиції, придбані від галицьких композиторів та надіслані з-поза меж краю. «Видавці звертались до С. Воробкевича, М. Лисенка та ін. композиторів із проханням надсилати свої твори до друку. До 1891 р. видавництво функціонувало на кошти учнів та студентської молоді»², однак фінансові витрати, відсутність власної друкарні, невеликий наклад видань суттєво гальмували розвиток справи, а у 1888 р. діяльність

¹ Колодій. – С. 33.

² Осадця О. Видання музичних творів Миколи Лисенка в Західній Україні // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. Том 226: Праці Музикознавчої комісії. – Львів, 1993. – С. 432.

цього видавництва була навіть тимчасово припинена. З початком жовтня того ж року видавці «Бібліотеки Музикальної», тепер студенти духовної семінарії К. Студинський, О. Нижанківський, В. Садовський, І. Бачинський та Є. Купчинський, повідомили в пресі про відновлення роботи з метою «поширити рідну пісню в найдешевших виданнях по всіх хоч би найбідніших руських хатах...»¹. Однак домогтися попередньої регулярності виходу чергових випусків не вдалося; вони появлялись дуже несистематично, з щораз більшими часовими проміжками. Причиною такої запізненої появи окремих номерів були фінансові труднощі. Борючись з ними, видавці вміщували в пресі прохання і звернення до громадськості, любителів музики «якнайчисленнішими передплатами піддержати одинокє руське і на ніякі користи не обчисленє видавництво музикалій»². До того ж видавці попереджували появу випусків повідомленнями і короткими анотаціями у пресі про обраний для публікації твір. Однак усі ці заходи були малоефективні. «В результаті одинокє українське видавництво, яке поставило собі благородну мету пропаганди української музики, не маючи підтримки, ледве животіло»³. Як підсумок, у «Бібліотеці Музикальній» за час від 1885 до 1888 р. вийшло 11 випусків музичних творів, загалом – 21 композиція. Вперше серед нотодруків з'являються твори самого О. Нижанківського, А. Вахнянина, П. Ніщинського, М. Вербицького, С. Воробкевича, М. Кумановського та Є. Купчинського. Останній подав до друку «Три пісні» («Доля» на сл. Т. Шевченка, «Моя пісня» на сл. М. Бачинського, «У садочку», сл. К. Викторінова) для голосу в супроводі фортепіано, що його опрацював давній приятель Є. Купчинського К. Штоль.

Ще у 1885-1886 рр. вийшли підготовані О. Нижанківським два твори Лисенка, а саме «Молитва» (дуєт для фортепіано) та «Кводлібет» № 1 для чоловічого хору. Однак наддніпрянський композитор, аналізуючи дворічну діяльність видавництва, висловлює справедливі критичні зауваження. У листі на адресу редактора від 8 жовтня 1886 р. він писав: «Колиб Ви в своєму видавництві збулися присмів польської й німець[кої] культури на кгрунті квартетів й инчого компоновання, та давалиб щиро народ[ний] матеріал

¹ Діло. – 1888. – Ч. 230.

² Діло. – 1888. – Ч. 271.

³ Колодій. – С. 38.

розроблений, то велику б прислугу вчинили музич[ному] розвоєві»¹. Справді, переважна більшість написаних і виконуваних тоді вокальних і інструментальних композицій галицьких творців відзначалась саме цими хибами. Не уникнув їх і Є. Купчинський, основу репертуару якого на початку творчого шляху становили саме нескладні перекладення для цитри творів зарубіжних композиторів. Однак юнак не покидав самоудосконалюватись. Великий вплив на нього справили твори М. Лисенка та К. Стеценка, які здобувають чимраз більшу популярність у Галичині, цікавлять композиції західних цитристів Т. Умляуфа, К. Енсляйна, А. Грубера, видання яких Купчинський дістає з Відня.

Тимчасом М. Лисенко усвідомлює велику користь від видавничої справи, започаткованої галичанами. «Поможи Вам Боже у тій спасенній дорозі і всьому товариству коло видавництва «Музичної бібліотеки» добре і корисно поводитись. Я можу Вам охоче підпомагати, особливо ж такими речами, котрі у нашій проклятій цензурі забороняється»². На жаль, крім названих друкованих композицій інші твори Лисенка не публікувались. Нотне видавництво, що поставило перед собою благородну мету, було гаряче підтримане І. Франком. Заснування «Бібліотеки музикальної» поет вітав як видатне явище громадського життя, що покликане сприяти розвитку національної культури. «Щиро бажаємо якнайкращого успіху молодому видавництву, котре при серйозній праці і щирій любові до свого рідного, може і повинно в нашій музикальній продукції зазначити поворот од теперішнього сентиментального шаблону до здорового, щиронародного реалізму»³. І. Франко як міг популяризував діяльність, оголошуючи в пресі появу чергових випусків, а про надруковані твори писав критичні замітки.

Упродовж наступних років діяльність хорового гуртка «Академічне Братство» не припиняється. У 1889-1892 роках колектив часто виступає у Львові та інших містечках Галичини. Серед студентської молоді нуртували енергія, запал, щире бажання змінити «сонне» життя. Досягнути змін можна було лише через поширення світла науки і культури між селянами й міщанами. Гаряча любов до

¹ Лист М. Лисенка до О. Нижанківського // Назустріч. – 1937. – Ч. 17. – С. 3-4.

² Осадця. – С. 433.

³ Франко І. Симпатичне видавництво музикальне // Зоря. – 1886. – Ч. 1. – С. 20.

України додавала їм запалу до праці для народу. З особливим настроєм розпочинають хористи так звані «артистичні мандрівки» в час літніх «ферій» (канікул). Розбуджена любов до народу спонукала молодь пізнавати рідну землю, знайомитись з життям, побутом, традиціями, звичаями, врешті, народною піснею. «Артистичні мандрівки» мали на меті оживити, розбудити національне життя народу, що «спав [так], що аж земля дудніла від охриплого храпання»¹. Хоч подібні виїзні концерти руської молоді відбувались ще з 1884 р., та організованих форм вони набувають лише тепер. Розширюється географія виступів, а значно вищий рівень виконавської майстерности визначив чисто концертний характер поїздок, які водночас мали «на меті духовно зближувати громадськість («сполучившись добровільно під прапором нашої і національної музики»), об'єднувати її погляди і спрямовувати в одному прагненні взаємопорозуміння»². Керівники першої мандрівки Йосиф Партицький (адміністратор, тодішній студент віденського університету) та Остап Нижанківський (диригент) ретельно готувались до поїздки. Заздалегідь вибирались і узгоджувались з місцевими комітетами місця виступів, сумлінно готувались програми. Про останнє свідчать записи у Щоденнику Є. Купчинського, датовані липнем 1889: «Переписка з Партицьким в ділі концертів. План уложений». Тут же зізнається, що сам грає «купа на цитрі. Готовлюся на концерта «Дванайцятки»³. У серпні преса друкує попереднє повідомлення керівників та учасників з відозвою до громадянства про заплановану поїздку, її маршрут, програму концертів та склад виконавців. При цьому оголошується і більш конкретне завдання поїздки, а саме збір коштів у фонд будови Народного театру у Львові. Патріотичний почин молоді усіяло вітається й підтримується.

До участі у «Першій артистичній прогульці» О. Нижанківський залучив уже випробуваних за рік перед тим 12 хористів, яких вважав

¹ Антонович О. Уривок щоденника цитриста та композитора Євгена Купчинського з 1888-1889 років // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Том 232: Праці Музикознавчої комісії / Ред. О. Купчинський, Ю. Ясиновський. – Львів, 1996. – С. 276.

² Там само. – С. 283.

³ Антонович О. Уривок щоденника цитриста та композитора Євгена Купчинського з 1888-1889 років // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Том 232: Праці Музикознавчої комісії / Ред. О. Купчинський, Ю. Ясиновський. – Львів, 1996. – С. 277.

найкращими співаками серед відомої йому артистичної молоді. Партію басів поряд з Є. Купчинським складають Б. Курп'як. Ів. Давкша, Йос. Партицький. Щоденник композитора спростовує усталену думку про те, що перша поїздка розпочалась у Стрию. Насправді О. Нижанківський «відкликав 1-ий вечерок по причині виливів» Дністра та інших рік, і група не змогла прибути на запланований на 5 вересня концерт¹. Перший виступ хору відбувся 7 вересня у Бродях. Цей та наступні концерти попереджувались вступним словом, звичайно, одного з членів місцевого комітету, який вітав співаків. Далі звучали українські народні пісні в обробці М. Лисенка («Кводлібет», № 2), твори галицьких композиторів, чеські, сербські, польські пісні. До програми також входили декламації, сольні вокальні та інструментальні виступи. Тоді у виконанні Є. Купчинського глядачі почули музику різних стилів, на будь-який смак: дивертисмент з опери Россіні «Вільгельм Тель», концерт Умляуфа, дивертисмент з опери Лисенка «Різдвяна ніч», «Незабудку» Зуппе, фантазію на тему пісні Берноляка «Моїй любові». Основним критерієм підбору репертуару, очевидно, була доступність сприйняття селянами нескладної мелодійної музики. Зрештою, у роки відсутности високохудожніх зразків української музики намагання виконавця розширити репертуар зазнавало чималих труднощів.

На концерті у Золочеві 10 вересня відбулась зустріч на одній сцені Є. Купчинського та 17-річної С. Крушельницької. Перший виконував «Незабудку» Зуппе, а майбутня співачка світової слави «дуже красно доповнила цілість» концерту, виголосивши так, «як не мож краще» «Невольника» Шевченка, виявивши при цьому «незвичайний талант декламаторський»². Тісні дружні взаємини еднали Є. Купчинського з членами родини Крушельницьких протягом багатьох років. З Антоном, братом Соломії, не тільки проводили чимало вільного часу ще з гімназійних років, ділились потаємним, гостювали в родинах один одного. Спільні виступи в концертах тоді вже «славнозвісного» цитриста та майбутньої оперної співачки «чарували публику» ще й пізніше, на Шевченківському концерті у Львові 5 травня 1894 та 1895 і 1902 років. Саме на святі Кобзаря у 1894 р. учасникам концерту співакам С. Крушельницькій, О. Мишузі та цитристові Є. Купчинському за майстерне виконання творів

¹ Там же. — С. 284.

² Діло. — 1889. — Ч. 198.

Лисенка і Вербицького та народних пісень голова «Бояна» В. Шухевич вручив лаврові вінки з почесним написом.

Подальший маршрут «Дванайцятки» пролягав через Зборів (12 вересня) та Тернопіль (15 вересня). Тут з великим успіхом закінчилась перша «артистична мандрівка», яку попередньо планувалось провести «для проби». Незважаючи на холодну дощову погоду, публіка приїжджала на концерти з багатьох навколишніх сіл, і з неабияким ентузіазмом зустрічала кожен номер програми. Крім високого рівня виконавської майстерності, учасники концертів завоювали «симпатію своєю дисциплінованістю, тактовністю, культурною поведінкою»¹. З іншого боку, молоді виконавці не тільки здобували артистичний досвід, а й глибше пізнавали свій народ і край. До того ж було зібрано кошти (400 золотих) у фонд будови українського національного театру у Львові, який, як вважали хористи, «в нас в комірни́м скитаєся».

Відтоді мандрівки набувають ще ширшого розмаху й щораз вищого виконавського рівня. Учасники намагались врахувати недоліки, які траплялись як у кожній новій справі: прагнули знайти порозуміння з місцевими комітетами, узгоджувати програми концертів відповідно до місця, часу і обставин їх проведення.

У вересні того ж 1889 р. Є. Купчинський одружується з донькою пароха с. Сороцьке Миколи Лужницького Ольгою (2. IX. 1870-12. III. 1950). «Моя любочка», «ангел біленький», «очинята сивенькі», «мій ангел», «голубонька ясенька», – так називав свою Ольгу Євген Купчинський, зберігши до неї надзвичайно теплі, ніжні почуття до кінця життя.

У 1890 р. Купчинський закінчив духовну семінарію і був висвячений на священника. Обидві події змінили сімейно-побутовий статус, а з ним і сферу діяльності. Почався новий період життя, сповнений турбот, які поступово пригасили його молодечий запал, проте не позбавили творчого натхнення. Отримавши парохію в містечку Гримайлові, Є. Купчинський не залишився осторонь музичного життя.

Того ж року відбулась друга «артистична мандрівка». На цей раз Є. Купчинський з таким же великим успіхом виконує свої композиції та співає в хорі.

¹ Колодій. – С. 39.

Добре організовані концертні поїздки молоді, високий виконавський рівень усіх його учасників створили передумови для виникнення постійної музичної організації в Галичині. Публікації в пресі щораз частіше висловлюють думки про потребу створення постійного українського музичного товариства на основі хору «прогульок». Таким співацьким товариством став створений любителями хорового співу за почином Анатолія Вахнянина і з ініціативи театру «Руська бесіда» у лютому 1891 р. «Львівський Боян». Першим головою товариства було обрано проф. В. Шухевича, першим диригентом А. Вахнянина. Одним із диригентів був і О. Нижанківський. «Товариство ставило своїм завданням плекати українську хорову і сольну вокальну й інструментальну музику, поширювати її в якнайширших колах у Львові та на провінції»¹. У період формування напрямних засад було вирішено не припиняти тепер уже постійних репетицій та продовжувати влаштовувати концерти, у перспективі – заснувати музичну школу для навчання початківців музичної грамоти, бібліотеку хорового репертуару. Появу у Львові співацького товариства тепло привітав М. Лисенко, який пізніше надсилав йому свої твори для виконання. «Лисенкові твори у доброму виконанні захоплювали широкі кола громадянства й задовольняли найвибагливіші вимоги та відкривали широкі перспективи для дальшого розвитку української музики», – згадував Ф. Колесса, що й сам став членом товариства і навіть увійшов до його виділу. Аналізуючи роботу «Львівського Бояна», він писав, що товариство «дійсно розвинуло... дуже плідотворну діяльність та підготувало, можна сказати, нову добу в розвитку музичного життя на галицькому ґрунті»². «Історія товариства «Львівський Боян» – це щось трохи більше, ніж історія одного тільки співочого гуртка; це, без перебільшення, один з головних шматків історії починів нашої музичної культури на Галицькій Україні», – писав у сорокаліття цього товариства С. Людкевич³.

«Львівський Боян» дуже дбав про оновлення хорового репертуару, а тому залучав до створення нових композицій як самих

¹ Колодій. – С. 40.

² Колесса Ф. Спогади про Миколу Лисенка // М. В. Лисенко у спогадах сучасників / Упор. О. Лисенко. – К.: Музична Україна, 1968. – С. 439-440.

³ Людкевич С. У сорокліття «Львівського Бояна» (1891–1931) // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи / Упор. З. Штундер. – Львів, 2000. – Т. 2. – С. 379.

його учасників (А. Вахнянина, О. Нижанківського, Ф. Колессу), так і тих молодих, хто гуртувався навколо нього (Г. Топольницького, Д. Січинського, С. Людкевича, В. Барвінський). Їхні композиції, твори наддніпрянських композиторів Стеценка, Леонтовича, обробки народних пісень видає «Підручна бібліотека», створена при товаристві, а також уже відома «Бібліотека музикальна». На той час при «Львівському Бояні» діяв мішаний та чоловічий хор. Не маючи змоги регулярно приїжджати на репетиції, Є. Купчинський майже не пропускає виступів з концертами.

Під час третьої концертної мандрівки учасники розділились на дві групи. Одна – названа від кількості хористів, переважно питомців духовної семінарії, «шістнадцяткою» з диригентом Володимиром Нижанківським, братом Остапа, вирушила у концертне турне Східною Галичиною. Друга, до складу якої увійшли члени «Львівського Бояна» та Є. Купчинський, названа «дванайцяткою» з диригентом О. Нижанківським та адміністратором Й. Партицьким, поїхала в Західну Галичину. На цей раз маршрут проліг через міста та відпочинкові курорти Новий Санч, Криницю, Горлиці, Тарнів. Лемки та поляки, що вперше чули українські пісні та гру Купчинського у художньому виконанні, приймали співаків дуже тепло. До того ж до програм концертів було включено чеські, сербські та польські народні пісні, а також твори польських композиторів. Є. Купчинський з успіхом виконував обробки для цитри мазурок та ін. творів Ф. Шопена, романс «Шумлять смереки» з опери С. Монюшка «Галька», п'єси Шумана, Бетховена. Місцева польська преса рясніла захопленими відгуками на адресу українських виконавців.

З Тарнова колектив переїхав до Станіслава і Коломиї, а звідти – в Чернівці. Преса і тут схвально відгукнулася на виступи «мандрівників». Після останнього концерту «дванайцятки» в м. Рогатині, у зв'язку з початком церковного синоду у Львові, О. Нижанківський, як студент духовної семінарії і керівник її хору, був змушений перервати поїздку. Це зробили й усі студенти-учасники обох концертних груп. Однак «шістнадцятка» і «дванайцятка» виконали своє завдання. «Вони не тільки збільшили фонд будови українського театру у Львові майже на 1000 золотих корон, але й провели велику культурну роботу: оживили культурне життя в далекій провінції, поширили українську музику серед польського народу, задокументували існування своєрідної музичної культури і в «темних

русинів»¹. Звітуючи в пресі перед громадськістю, керівники «дванайцятки» «третьої артистичної мандрівки» Й. Партицький та О. Нижанківський відзначають, що «в далеко більшій мірі важним є моральний хосен з нашої поїздки. Достойно понесли ми нашу пісню, дороге слово руське перший раз в західну частину Галичини, під зелену Буковину»².

Четверта, остання концертна поїздка за участю О. Нижанківського, відбулась влітку наступного 1892 р. Турне, як і перед тим, організувало товариство «Львівський Боян», що ніколи не забувало свого найголовнішого завдання – популяризації української музики в якнайширших колах. Як і попередньо, учасників було поділено на дві концертні групи, тепер по шістнадцять чоловік хористів. Керівництво групи, до складу якої увійшов Є. Купчинський, знову доручили Й. Партицькому та диригенту О. Нижанківському. Цього разу склад учасників поповнили директор музичного товариства в Тернополі піаніст А. Кулачковський та недавній випускник Мюнхенської консерваторії скрипаль М. Штірер, які вдало доповнили програму творами Ліста, Шопена, Сарасате, Венявського та ін. Шлях «Артистичної прогульки» проліг через Самбір, з Сяніка через Івоніч, Риманів, Криницю, Щавницю, Закопане, Новий Санч і Рабки. І знову публіка захоплена високим мистецьким рівнем, добірною програмою, до якої були включені нові твори польської музики, слов'янські гімни в обробці О. Нижанківського, високою культурою поведінки. Концерти українських виконавців стали справжньою культурною подією. Чимало захоплених слухачів супроводжували колектив у переїздах з міста в місто, щоб ще раз почути їх виступи. У курортному містечку Рабка «західна» концертна група завершила свою діяльність. Зворушливим було прощання учасників зі своїм диригентом, який закінчував навчання у семінарії. Разом вони провели багато незабутніх хвилин. «Як їм велось підчас сих «вагансій», про се можна не один аркуш списати – наслухавшись оповідей учасників – коротко кажучи була доля і недоля, радість і сум, пири-балі і голод та холод»³. Об'єднували бажання служити рідному народові, безмежна відданість цій справі і любов до

¹ Колодій. – С. 46.

² Діло. – 1892. – Ч. 106. Цит. за: Колодій. – С. 46.

³ Волошин М. Сегорічна артистична прогулька муз. кружка «Академічної громади» // Ілюстрований музичний Календар на р. зв. 1906. Зложив і впорядкував Ромуальд Зарицький. У Львові, 1906. – С. 63.

української музики. «Хлопці молоді, яркі, повні краси так фізичної як моральної – а з лиць палала силена віра в свої сили – віра що будучність до них належить»¹.

З того часу розходяться і життєві дороги Є. Купчинського та О. Нижанківського. Після відходу О. Нижанківського видавництво «Бібліотеки музикальної» передали товариству «Львівський Боян» з умовою збереження назви та порядкових номерів видань. Цим зайнялась комісія на чолі з Анатолем Вахняниним, у якій Є. Купчинський уже участі не брав. Його запрошують до співпраці у редагуванні майбутнього часопису органу «Союзу русько-українських товариств співочо-музичних».

Із 1902 р. твори Є. Купчинського виходили серійно у видавництві «Руський цитрист» під загальною назвою «Збірка композицій на цитру Євгена Купчинського». До неї увійшли різні за характером твори: «За вітчину», «Рідний край», «Чом ти, Галю, не танцюєш», «Чіча», «Ні звідки потіхи», «Наталка Полтавка», «Зелена рута» та ін. Усього протягом 1902-1904 років побачили світ 10 випусків. Не згасла і концертна діяльність виконавця. Навколо нього гуртувались нові початкуючі цитристи, для яких відомий музикант був учителем. Відбувались їхні групові концерти. У них брав участь тернопільський композитор Василь Безкоровайний, який навіть видав «В'язанку пісень на цитру». Працюючи на парафіях, Є. Купчинський організовує сільські хори. Так, у селі Ріпневі він зібрав і навчав стоголосий мішаний хор, що не тільки супроводжував церковні богослужіння, а й виступав на Шевченківських та Шашкевичівських ювілейних концертах.

Із створенням у Львові співацького товариства «Бандурист» (1905) Є. Купчинський – постійний учасник його концертних турне по Галичині, а дім священика – місце, куди залюбки з'їжджаються, готуються й перепочивають хористи. У 1912 відбулось одне з більших турне «Бандуриста». Концерти відбулись у Золочеві, Делятині, Тисмениці, Чорткові, Борщові, Тернополі, у деяких з них брав участь С. Людкевич. Наступного року колектив «Бандуриста» відвідав громади Самбора, Дрогобича, Стрия, Скольного, Галицьке Поділля, Гуцульщину. До учасників на деяких концертах приєднувався Михайло Микиша. Є. Купчинський, як мудрий і досвідчений товариш, допомагав молодим, радив.

¹ Там же.

Не змовкла цитра музиканта і в роки війни. У 1917 р. у Тернополі відбувся пам'ятний концерт перед солдатами російської армії генерала Брусилова. Новий слухач вимагав нової музики. Для свого виступу Є. Купчинський підготував твори російської музики, які вдалося перекласти для цитри. Присутні з великим захопленням сприйняли віртуозну високохудожню гру на невідомому для них інструменті.

Активність митця знизилась у 20-30-ті роки через тривалу хворобу, все ж не покидав праці. Інколи виступав у Львові, частіше працював з організованими ним самим сільськими хорами. Одним з кращих серед них був хор селян у с. Сороцьке, де останні 33 роки працював на парафії отець Євген Купчинський.

Помер відомий цитрист, композитор, громадсько-культурний діяч 28 серпня 1938 р. у Сороцьку на Тернопільщині, де й похований.